

III.B.05.1. HET BRUYNINXHOF

Het cijnsregister van het Bruyninxhof is een klein register, dat 16 gefoliëerde perkamenten bladen bevat, zonder band. Het meet 17 bij 30,80 cm en bestaat uit twee katernen van acht en zes bladen, waarmee achteraan nog een dubbel perkamenten blad samengebonden is.

Het zachte maar sterke perkament is van vrij behoorlijke kwaliteit, maar vertoont op sommige plaatsen kleine gaatjes en scheurtjes. Het is aan beide kanten beschreven met een bruinzwarte inkt. De kantlijnen en schrijfgeregels, die met een loodpotlood werden getrokken, zijn nog gedeeltelijk zichtbaar. Ze werden getrokken met behulp van een regelrooster, waarvan de pinnetjes nog merkbaar zijn aan de randen.

Sommige hoofdstukken beginnen met grote sierletters in rode inkt. Enkele tekstgedeelten zijn onleesbaar door vochtvlekken.

Het register bevindt zich nu in het rijksarchief te Hasselt, in het fonds "Kleine Familiearchieven", nummer 200. Ooit werd het door een privaat persoon aan het rijksarchief geschonken.

Voor elk cijnsgoed (stuk grond of woning) werden na elkaar aangeduid: naam van de cijnsouder, jaarlijkse cijns met soms de vervalddag (01), benaming en beschrijving van het cijnsgoed, de "reengenoten" of de aanpalende eigenaars.

Op de eerste folio vermeldde men dat het register in 1300 begon: *"En die jare ons sheren dat mer screef M^oCCC endee et es des tcheins Bruningne van Brusteme...."*

De oorspronkelijke notities dateren dan ook uit die periode. Het register bleef in gebruik tot het einde van de 16e eeuw. Bij het overgaan van een cijnsgoed naar een andere bezitter, werd de naam van de vroegere houder doorgehaald en die van de nieuwe eigenaar erboven geschreven, soms tot achtmaal toe. Zo treffen we er de namen aan van: Joncker Erbrecht Buesdael (1529-1553); Joncker Werner Huyn (+14 juni 1595); Joncker Willem van Horion, heer tot Ordingen (15e eeuw); Aert van Ghelmen (laat, 1472); Art Brunincx (1467); Jan Bruynincx Bertelmeussoen (+1551); Dirick Vrancken (laat, 1460); Godevaert Kaken (schepen, 1460); Raes vander Borcht (1496); heer van Somberef (tussen 1392 en 1424); Simon Keyten (priester, 1460); Lodewic Johans soen Lodewics vander Borght (14e eeuw).

Over de familie Bruyninx is voor 1350 weinig bekend. De oudst gekende stamvader was een zekere Bruno. De familie was echter reeds langer in Brustem woonachtig, vermits er in de 14e eeuw reeds begonnen werd met het aanleggen van een cijnsregister. De naam Bruyninx zou kunnen verwijzen naar een hof of woonstede, bv. iemand

die op de hoeve van heer Bruno woonde als familielid werd als "die van Bruyninx" aangewezen.

In het leenregister van de prins-elect Jan van Beieren (1390-1413) troffen we een Robijn Bruninck aan die een akkerland nabij "cachiam", een ander akkerland tussen Brustem en Rijkel en nog een bunder nabij de tomben verhief, door het overlijden van Aleydis, de dochter van Arnold Bruninck en de zuster van Robijn (02). De juiste verwantschapsbanden konden we nog niet achterhalen. Mogelijk was deze Arnold een andere zoon van Bru- no. Hij overleed ca. 1377 (03). Deze Arnold bezat landerijen in Alken: *"Conrart de Lardier, citain de Liege, releva a Liege, l'an XIIIc LII, le XXIIIe jour de jenvier, une piece de terre contennant V bonniers ou environ gisans ou terroit d'Alken, en lieu condist en Haghevelt, qui jadis fu et qu'il acquist, l'an XIIIc XLVI, le darrain jour de march, a Arnoul Bruninge de Brustem"* (04).

Vertaling: *"Koenraad de Lardier, inwoner van Luik, verheft te Luik in het jaar 1352, 23ste dag van januari, een stuk grond, groot ongeveer 5 bunders en liggend te Alken op de plaats genoemd "Haghevelt", dat eertijds bewerkt werd en dat hij verworven had in het jaar 1346, de laatste dag van maart van Arnold Bruyninx van Brustem"*.

Ook te Brustem bezat hij grond dicht bij de tumulus en de weg Aalst-Rijkel: *"Arnoul Bruninc releva a Liege, l'an XIIIc LII, le XVe jour de jung, entre VI et VII bonniers de terre erulle gisans entre Brusthem et Rikel, par le reportation de maistre Bruno de Sain Tron"* (05).

Vertaling: *"Arnold Bruyninx verheft te Luik, in het jaar 1352, de 15de dag van juni, tussen 6 en 7 bunders grond, gelegen tussen Brustem en Rijkel, door de teruggave van meester Bruno uit St-Truiden"*.

Deze grond bleef minstens 24 jaar, van 1352 tot 1376, in zijn bezit en ging na zijn dood in het geheel naar zijn dochter Aleydis. We veronderstellen dat ze ongehuwd was, omdat haar broer en niet haar echtgenoot, bij de erfenisoverdracht op 14 april 1377 als mamboer optrad (06). Getuige bij deze verheffing was Jan Bolle van Rijkel (+24.03.1413), schildknaap, wonend te Brustem en gehuwd met Margareta van Haccourt (+1428) dochter van Raes van Haccourt, schepen van Luik. Ook zijn broer Nicolaas Bolle, *"Nicolaus filius heren Bollen"*, wonend te Brustem was getuige. Zij waren zonen van ridder Jan Bolle van Brustem, die waarschijnlijk een dochter uit het eerste herengeslacht van Rijkel huwde na het jaar 1342.

In 1413 stierf Aleydis Bruyninx en liet haar broer als erfgenaam achter: *"Robinus Bruninck de Brusthem relevavit in Sancto Trudone, mensis marcii die octava duo bonuaria terre arabilis jacentia prope cachiam; item quinquaginta sex virgatas terre arabilis jacentes inter Bruystem et Rykel; item adhuc unum bonuarium jacens ibidem prope tombas, per obitum Aleydis, filie quomdam Arnoldi Bruninck sue*

sororis. Presentibus Wilhelmo de Duras, Wilhelmo de Straten seniore, Guydone de Glinden, Lamberto de Worsengnis et pluribus aliis" (02).

Vertaling: "Robijn Bruninck van Bruysthem verhief te St-Truiden, op 8 maart, twee bunder akkerland, gelegen nabij "Cachiam" ook 56 roeden akkerland, gelegen tussen Brustem en Rijkel; ook nog een bunder in dezelfde plaats liggend nabij de tomben, door het overlijden van Aleydis, dochter van wijlen Arnold Bruninck, zijn zuster. In tegenwoordigheid van Willem van Duras, Willem van Straten de oudere, Guido van Gelinden, Lambert van Worsengnis en vele anderen".

Bruno was één van de 7 graven van Brustem, die hun leen van de graaf van Loon ontvangen hadden. De betekenis van "graaf" moet waarschijnlijk gezocht worden in zijn oorspronkelijke betekenis, dat voorzitter van de koninklijke rechtbank beduidde. De 7 graven van Brustem waren waarschijnlijk ridders, leenmannen van de graaf van Loon, die in de heerlijkheid Brustem hun heer vertegenwoordigden en dus de justitie of schepenbank vormden. Hun namen zijn blijven voortleven in de latere cijns- of laat-hoven: Bruyninx, Hamel, vander Borch, vander Blocquerien, vander Meer. Ook afstammelingen van Pulinckx en van Elderen tref- fen we later nog in Brustem aan.

Bruno, de stamvader van de clan Bruyninx, zou wel eens kunnen afstammen van Herman de Castello, die in 1269 overleed.

Ridder Herman de Castello had 6 kinderen: Theodoricus, Lodewijk, Herman, Lutgarde, Katherina en Elisabeth. Lodewijk was reeds overleden voor 1269, zodat zijn erfdeel naar zijn minderjarige zoon, Johannes, ging. Deze Johannes had op zijn beurt een zoon Bruno genaamd, die van zijn vader een verblijf in de Beling met toebehoren erfde, zoals de heer Lodewijk de Castro, wijlen zijn grootvader, dit bezat (07).

Nu scheen er ergens toch een familietwist geweest zijn. Want er duikt een Lodewijk de Castro, schepen van Brustem, op, die volgens het leenregister van Jan van Beieren (08), ook een zoon was van wijlen Lodewijk de Castro en een bezitting erfde te Brustem. Daarbij verklaarde de heer Lodewijk dat hij het testament van Johannes, zijn broer, niet goedkeurde.

Een weinig verder in het tweede gedeelte van het leenregister (09) lezen we: "*Ludovicus de Castro, scabinus de Brustem, relevavit fol. LVI, V bon. terre in tribens petiis in Bruysten inter villam et tombas per reportationem Hermanni suis patris*"

Vertaling: "Lodewijk van het Kasteel of vander Borcht, schepen te Brustem, heeft opgenomen op folio 56, vijf bunder grond in drie stukken in Brustem, tussen het dorp en de tomben, door overdracht van Herman zijn vader".

Wie was die Lodewijk nu? Een broer van Johannes of een zoon van

Herman? Was hij als zoon van Herman dan de stamvader van de clan vander Borght? De wapenschilden van beide families vertonen ofwel in een vrijkwartier een leeuw ofwel één of meerdere schelpen. Of werd hij de stamvader van de familie Loix?

Anderzijds dook een "Robinus Bruninck de Bruysthem" op (02). Ook krijgen we kennis van een Bruno Robijns (10) die een woning met hof erfde, ter grootte van 15 roeden, te Brustem aan de kant tegen het hospitaal en naast het erf van Johannes van Wellen. Hij kreeg ook nog 24 roeden tussen Rijkel en Brustem op de plaats genaamd "Lobeke" en 14 roeden weide nabij Brustem door de nalating van Johannes van Elcht.

Deze Robinus Bruyninx was een ridder en "*cnape van wapenen*" (11). Hij leefde omstreeks 1350 (12), maar werd nog in 1403 vermeld als laat in het hof van Willem van Steyvoorde. Zijn zoon was Aert of Arnoldus, eveneens een "man van wapenen".

Uit een onuitgegeven document van 20 sept. 1455 (13) vernemen we dat Robinus Bruyninx verscheidene kinderen had:

- 1.-Jan, die in 1417 als laat van het cijnshof vander Blockerien, zijn zegel hing onder een oorkonde (14). Mogelijk was hij ook schepen van de St-Servaasbank te Zepperen (15).
- 2.-Gillis, laat in 1441 van het cijnshof Maria-ten-Troone en van het hof van Jan van Boxmeer te Brustem (15). Hij overleed omstreeks 1455 en liet 2 natuurlijke kinderen na:
Margriete, gehuwd met Willem van Bruxken, en Ghielisken (13).
- 3.-Katlin, gehuwd met Hubrecht van Kuylenborch, ridder en heer van Meer (16).
- 4.-Geertruy, gehuwd met N.vander Borch, van wie ze een zoon, Herman vander Borch had.
- 5.-Aert, alias Arnoldus, gehuwd met Juten Zelichs. Hij bezat te St-Truiden het cijnshof Uytenbroeck in 1467.

Een zoon van Jan of Art Bruyninx was Bartholomeus Bruyninx, die huwde met Marie Fruyts. Buiten 2 onwettige kinderen, Marie en Gielis, had hij bij zijn echtgenote slechts één zoon, Jan genaamd. Bartholomeus liet op 27 juli 1500 zijn testament opstellen en bedacht o.m. de Brustemse pastoor Joannes Croels met enkele schenkingen.

Jan Bruyninx, die als heer van Brustem vernoemd werd huwde met Maria Streels uit Alken. Hij overleed in 1548 of 1549 en zij in 1564. Samen hadden ze 6 kinderen:

- 1.-Aert (Arnoldus), kanunnik van O.L.Vrouw te Maastricht. In zijn testament van 12 dec. 1565 bedacht hij, naast schenkingen aan zijn broers en zusters, ook "den ermen" van Brustem met aldaar gelegen goederen.
- 2.-Anna.
- 3.-Bartholomeus.

4.-Catharina.

5.-Maria, die huwde met Louis de Bailly uit St-Truiden (17).

6.-Koenraad, gehuwd op 03 jan. 1569 met Barbara Tans, dochter van Laureins en Johanna van Mere. Hij overleed te Luik op 04 mei 1578 en werd begraven in de O.L.Vrouwkerk te Maas-tricht. Zijn weduwe hertrouwde op 02 febr. 1580 met jonker de Ferry en stierf op 04 sept. 1605 (18).

Koenraad en Barbara hadden slechts 2 zonen:

1.-Jan, °Maastricht 29 juni 1574, heer van Brustem en voogd van Zepperen vanaf 16 aug. 1610.

2.-Laurens, °Luik 26 dec. 1576-+12 sept.1598 (21 j.).

Jan Bruyninx was een zeer rijk man en grootgrondbezitter, die talrijke goederen bezat in Brustem, Maastricht, Diepenbeek, Bilzen, Vreeren, Borgloon en Hasselt.

De familie Bruyninx verbleef volgens de gegevens meestal te Luik en te Maastricht. Hij huwde met Barbara Seegers. In 1610 kocht Jan Bruyninx de Luikse helft van Brustem voor een bedrag van 2.400 gulden. Als verheffingsgeld betaalde hij 10 goudgulden. Op 16 aug. 1610 werd Jan plechtig geïnstalleerd en dus in bezit gesteld van zijn halfheerlijkheid en van de burcht. Maar de Gulikse halfheer van Brustem, Edmond Huyn van Amstenrade, landcommandeur van Alden Biesen, beweerde dat de burcht toebehoorde aan Gulik en dit werd hem bevestigd. Jan legde de eed af, verklaarde alle privileges en goede gebruiken van de gemeente en vrijheid Brustem te zullen handhaven. De dorpelingen erkenden hun nieuwe halfheer en zwoeren hem trouw. In de kerk trok de nieuwe heer driemaal aan het klokzeel ten teken van de inbezitneming. Daarna strooide hij onder de linde geld uit en trakteerde de bevolking op een aam Hoegaarts bier.

Sedert die tijd werd hij jonker Jan de Bruyninx genaamd. Op 26 juli 1641 werd hij midden in het hoogkoor van de Minderbroederskerk te St-Truiden begraven. Hij had in zijn leven een overeenkomst met de gardiaan afgesloten en een grafsteen laten plaatsen tegen de betaling van 100 gulden. Zijn echtgenote betaalde achteraf nog eens 200 gulden. Het grafschrift luidde:

"Joncker Jan de Brunninck, Heer der vrijheerlijckheijd Brusthoven, vocht van Zepperen. Sterft 1641. 26 Julij. Quod posui vivus monumentum crede viator, te docet haeredi me haud habuisse fidem"
Vertaling: *"Dat ik dit monument tijdens mijn leven geplaatst heb, geloof mij reiziger, dit leert U dat ik geen vertrouwen had in mijn erfgenamen"*. (19)

In 1643 hertrouwde Barbara met Willem Schroots (20), licentiaat in beide rechten, schepen in Vliermaal en St-Truiden. Deze werd hierdoor Luikse halfheer van Brustem.

Zoon Jean-Jacques de Bruyninx huwde op 12 juni 1647 te Sint-Truiden met Anna-Catharina Wishoff, dochter van Nicolaas, in leven

sergeant-majoor bij het keizerlijk leven.

Om een einde te maken aan de voortdurende twisten, over de burchttoren en de windmolen, tussen de Gulikse halfheer Arnold Huyn van Amstenrade (1643-1668) en de Luikse halfheren Willem Schroots (1643-1650) en Jean-Jacques de Bruyninx, besloot de prins-bisschop Ferdinand van Beieren (1612-1650) op 03 okt. 1648 zijn helft aan Willem Schroots te ontnemen. Op 04 nov. 1648 bood de Luikse prins zijn helft aan voor de som van 2.400 gulden aan Arnold Huyn van Amstenrade. Deze weigerde echter en Willem Schroots bleef in bezit van de halfheerlijkheid tot aan zijn dood in 1650.

Op 13 dec. 1650 gaf de nieuwe prins-bisschop Maximiliaan-Hendrik van Beieren (1650-1688) zijn deel met de voogdij van Zep-pen voor negen jaar in leen aan Jean-François van Lutzerode, commandeur van Ordingen (21). De heerschappij over half Brustem eindigde zo voor de familie Bruyninx.

In de 17e en 18e eeuw woonden nog afstammelingen in St-Truiden, waar ook een cijnshof van de familie Bruyninx bestond.

Het wapenschild van de familie Bruyninx, dat we herhaaldelijk op zegels aantreffen, was: *in goud twee rode dwarsbalken met zilveren vrijkwartier beladen met drie zwarte, roodgetongde leeuwen* (22).

Dit wapenschild was ook gebeiteld op de grafsteen geschonken door jonker Jan Bruyninx, heer van Brustem, ter memorie van zijn overgrootvader jonker Barthomomeus Bruyninx, (+ 1500) en zijn echtgenote Maria Fruyts, (+1545), eveneens voor zijn grootvader Jan Bruyninx, (+1548 of 1549) en diens echtgenote Maria van Streels of van Striels, (+31 dec. 1563 of 1564) (23).

Op deze gedenksteen prijkte in het midden het wapenschild van de familie Bruyninx. Als helmteken diende een uitkomende arend. Het goud en de dwarsbalken verwezen naar de leenhulde die de Bruyninxen aan de graven van Loon moesten brengen, terwijl de leeuw of leeuwen zou kunnen duiden op hun leenmanschap met de graven van Gulik.

Als kwartieren waren uitgebeeld:

1.-Bruyninx, gedeeld met van Streels. (= gegeerd van zilver en rood met over alles heen een zilveren hartschild.)

Wapenschild van Jan Bruyninx en Maria van Streels.

2.-Bruyninx, gedeeld met Fruyts. (= gevierendeeld: I in een dwarsbalk van, vergezeld in het schildhoofd van een rode roos; II in een leeuw van....; III in drie maliën van en IV in vijf spitsruiten van...)

Wapenschild van Bartholomeus Bruyninx en Maria Fruyts.

3.-Streels, gedeeld met Copis. (= in zilver 14 rode koeken, geplaatst 4-4-3-2-1, tussen de eerste en de tweede rij een

rode barensteel met 5 hangers.

Wapenschild van Jan van Streels en Maria Copis.

4.-Fruyts, gedeeld met van de Wijer. Van Fruyts slechts het eerste en tweede kwartier. Van de Wijer = in zilver een rode roos, vergezeld van 3 groene pompbladeren of hartjes.

Wapenschild vanFruyts - van de Wijer.

Deze steen werd volgens de inscriptie gebeiteld anno 16..

Er was nog een memoriesteen, geschonken door de halfheer van Brustem, tevens voogd van Zepperen jonker Jan de Bruyninx. Deze steen gebeiteld in 1617 vertoonde de wapenschilden: Bruyninx, Fruyts, van Streels en Copis.

De familie Fruyts had als helmteken een uitkomende leeuw in een kuip. Het helmteken van de familie van Steels en Bruyninx was een uitkomende arend en bij de familie Copis was het een wildeman met knots en schild.

Deze beide memoriestenen zullen waarschijnlijk in de kerk van Zepperen gelegen hebben (24). De Bruyninxen waren er voogd en schepen en hadden er een altaar van het H.Sacrament in marmer doen oprichten.

STAMBOOM BRUYNINX.

		Bruno		
		/		
		Robinus (1350)		Arnold
		/		+1377
			/	/
Art, alias Arnoldus	X	Juten Zelichs	Robijn	Aleydis
(1467)		/		
Bartholomeus Bruyninx	X	Maria Fruyts (moeder: van de Wijer)		
+ 1500		+ 1545		
		/		
Jan Bruyninx	X	Maria van Streels (moeder: Copis)		
+ 1548		+ 1564		
		/		
Koenraad Bruyninx	X	Barbara Tans		
+ 1578		+ 1605		
		/		
Jan de Bruyninx	X	Barbara Seeghers, alias Zieghers		
°Maastricht		29.06.1574		
+Brustem		26.07.1641		
		/		
Jean-Jacques Bruyninx	X	Anna Catharina Wishoff		

- 01.-Vervaldagen: Sint-Steven = 02 januari; Sint Jan de Doper = 26 juni; Sint-Remigius = 01 oktober.
- 02.-Jan Grauwels.-"Leenregister van Jan van Beieren (1390-1413)" in O.L.V.L., 1981, blz.76, nr.542.
- 03.-Frank Decat.-"Brustem in de middeleeuwen", 1985, blz. 26.
- 04.-E.Poncelet.-"Les feudataires de la principauté de Liège sous Englebert de la Marck", Brussel, 1948. Akte van 23 jan. 1352.
- 05.-Idem, blz.453. Akte van 15 juni 1352.
- 06.-Camille de Borman.-"Le livre des fiefs du comté de Looz sous Jean d'Arckel", Brussel, 1875, blz.192. Akte van 13 april 1377.
- 07.-Jan Grauwels.-a.w., nr.408.
- 08.-Idem, nr.415.
- 09.-Idem, nr.996.
- 10.-Idem, nr.1004.
- 11.-E.Houtman en J.Molemans.-"Cijnsregister van het Bruyninxhof te Brustem (1300)" in O.L.V.L., jrg.30, 1975, blz.277 en 278, folio 14v°.
- 12.-Idem, blz.242.
- 13.-R.A.H.-"Kleine Familiearchieven", nr.201.
- 14.-R.A.H.-"Oorkonden Brustem", nr.04.
- 15.-J.Th.De Raadt.-"Sceaux armories des Pays Bas et de Pays avoisinants", deel III, Brussel, 1900, blz.342-343.
- 16.-Jan Grauwels.-In het "Leenregister van Jan van Beieren (1390-1413) te Kuringen" werd vermeld in 1413 onder nr. 1002: "De heer Hubert van Culenborch, ridder, heer van Meer en de momber van de dame Elisabeth, zijn bedgenote, dochter van de heer Johannes van Petersem, verhief 16 bunder in het gebied van Brustem, na de dood van de heer Gerard heer van Heers, ridder en dan van dame Elisabeth".
- 17.-R.A.L.-Le Fort, 3e partie, tome 4.
Louis Baelge van Aalst huwde Maria Bruyninx, d.v. Jan Bruyninx en Maria van Streels. Louis, z.v. Jan Baelge, heer van Wimmertingen en Jesseren, en van Catherine vander Creft, gezegd del Greveche uit Alken. Hij overleed in 1632 en werd in de Minderbroederskerk te St-Truiden begraven.
Hij was de klz. langs vaderszijde v. Louis Baelge uit St-Truiden, nakomeling van de baljuws van "Chaijnée" en van Maria Pulinx uit St-Truiden. Langs moederszijde was zijn grootvader Jan vander Creft uit Alken, zijn grootmoeder was Barbe van Steijvaert uit St-Truiden.
Le Fort maakte een vergissing: hij schreef als grootvader en vader van Marie Bruyninx tweemaal Jean Bruyninx gehuwd met Maria Streilles. De grootouders waren in werkelijkheid Bartholomeus Bruyninx en Maria Fruyts. Hij betitelde de grootvader reeds: "*seigneur dudit lieu*".
- 18.-R.A.H.-"Kleine Familiearchieven", nr.208 en 209, folio 7v.

- 19.-Jaak Brouwers.-"De heren van Brustem", 1988, blz.12 en 13.
- 20.-Schroots of Sgroots was een belangrijke familie uit Sint-Truiden. De naam kan een afleiding zijn van groot, ofwel in verband te brengen met het werkwoord schroden = kleer- maker.
- 21.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtregister 55, folio 65v.
- 22.-E.Houtman en J.Molemans.-a.w., blz.244.
- 23.-Francis Goole.-"Heraldische merkwaardigheden te Brustem", in O.L.V.L., jrg.30, 1975, blz.153 en 154: memoriestenen.
- 24.-Le Fort,3e partie, tome 8, ongefolieerd.-"Jan de Bruyninx, heer van Brustem, liet in 1617 een gedenksteen plaatsen in de kerk van Zepperen voor zijn overgrootvader jonker Bartholomeus Bruyninx (+1500) die in deze kerk het altaar van het H.Sacrament had opgericht".
- In tegenstelling met het vorige schreef diezelfde Le Fort in 3e partie, tome 4: dat Jean Bruyninx, "seigneur de Brustem, gehuwd met Marie van Streilles, "reposit audit Brustem au devant d'un autel de marbre qu'ils ij ont fait dresser avec leurs 4 quaters disposez au dessus"
- Le Fort vergiste zich waar hij het had over de vader van Jean Bruyninx. Hij noemde hem ook Jean Bruyninx gehuwd met Marg. Streilles. Het moest natuurlijk Bartholomeus Bruyninx zijn die gehuwd was met Maria Fruyts. De tekening van het wapenschild van de familie Fruyts werd dan ook ver vangen door dat van Streilles.
- Wapenheraut Henri van den Berch (1640-1666) noteerde deze stenen onder de vijf die in de St-Laurentiuskerk te Brustem lagen.
- 25.-Een bunder had volgens "Almanach du Département de la Meuse Inférieure", Maastricht, 1811, blz.69, een oppervl. van 0,829 ha. In de Middeleeuwen was een St-Truidens bunder 0,871844 ha of 87,1844 are.
- Een Brustemse bunder was 1,001248 ha of 100,1248 are.
- 26.-Roede is een landoppervlaktemaat die in Brustem een waarde had van 1/20 ste van een bunder of 05 are.
- 27.-Lut, luut, luutslach was een munt, die vooral in Limburgse middeleeuwse bronnen werd vermeld.
- 28.-Copeken was een kleine munt, ongeveer de waarde van vierde deel van een penning.
- 29.-Oude swarte was de benaming van een kleine munt. In Sint-Truiden had een oude swarte de waarde van 3 schellingen.
- 30.-Oude grote was de naam van een munt, die een hogere waarde had dan de nieuwe grote.
- 31.-Sentrytslach was de naam van een munt, die in Sint-Truiden geslagen werd. De waarde was ongeveer 5 schellingen.
- 32.-Mijt was de naam van een koperen munt ter waarde van een derde van een penning.
- 33.-Aengelsen werd ook Oude Engelse geheten en was de naam van een kleine munt ter waarde van 10 schellingen.
- 34.-E.Houtman en J.Molemans.-a.w., blz.276, folio 14v°.
- 35.-Hoef van Steyvoerdde = hof van Stevoort. We troffen in 1391 een Willem van Steuvoerde aan, die tevens in 1449

meier was van het laathof van Alsteren, gezegd van Hamal.

Joffrouw Rampartz van Stevorde liet door testament haar cijnshof na aan een klooster in Herentals genaamd Marien-troon. In 1441 was Gillis Bruyninx hier laat.

36.-R.A.H.-Oorkonden Brustem, nr.12. Een zekere Gijsbrecht Doovenvoet werd vermeld in 1456.

37.-Herenhof van Sinte Lambrechts = cijnshof van het St-Lambertuskapittel van Luik.

38.-Hof van Mere = laathof van Meer of van Boxmeer te Brustem.

Het was een leen van de leenzaal van Kuringen en was in 1428 in het bezit van jonker van Mere (R.A.H.-Oorkonden Brustem nr.7). De heer van Mere, Hubrecht van Kuylenborch was gehuwd met Katlin, d.v. Robijn Bruyninx.

39.-In Brustem was een laathof van Alsteren, gezegd van Hamal. In 1424 zou de helft van Brustem in bezit gekomen zijn van Willem I van Alsteren, heer van Hamal

40.-Art Bruyninx Robijnssoen was in 1417 reeds laat in het cijnshof vander Blockerien en in 1455 schepen te Zepperen.

De heren van Sombrefte waren Gulikse halfheer te Brustem van 1392 tot 1424.

41.-Wider = wijer, visvijver, poel. Hier werd de Gasthuispoel op het Dorpsplein bedoeld.

42.-"den hof van Here" was ook genaamd hof van Horpmaal of hof van Heers. Dit hof was in 1423 in het bezit van Loywic van Horpmale (K.J.TH.Janssen de Limpens.-"Leen- en laathoven in de Maaslandse territoria voor 1795", Maastricht, 1974, blz.97 en R.A.H.- Oorkonden Brustem, nr.6.)

43.-Lodewic vander Borch was een schepen van Brustem en een afstammeling van Herman de Castello of vander Borch.

44.-Heren van Bernsem = de ridders van de Duitse orde van de Commanderij van Bernissem te St-Truiden.

45.-Gasthues putte = gasthuisput. Een waterput of bron gelegen naast het gasthuis of hospitaal, op het Dorpsplein.

46.-Vloedgracht = een ontwateringssloot van de Hoogbeek, gelegen bij het Eske aan de Tomstraat. Mogelijk lag het woonhuis van Bruyninx dicht bij de vloedgracht.

47.-R.A.H.-Brustem Oorkonden I.M.S. nr.2077/1.

48.-R.A.H.-Brustem Oorkonden I.M.S. nr.2077/2.

De goederen van het Bruyninxhof lagen voor het meestendeel op het grondgebied van Brustem. Enkele percelen bevonden zich te Aalst, Kozen, Ordningen en Rijkel. De totale oppervlakte bedroeg 68 bunders (25) en 03 roeden (26). Een Brustems bunder bedroeg 82,828 are, dit was minder dan een St-Truidens bunder. Omgerekend in de huidige eenheid betekent dit bij benadering meer dan 56 ha. In werkelijkheid moest de totale uitgestrektheid van deze akkerlanden heel wat groter geweest zijn, omdat van sommige cijnsgoederen de oppervlakte niet werd aangeduid. We mogen dus beweren dat het Bruyninxhof een nogal belangrijk cijnshof was. Voeg daarbij de 36 "gheseten" en "hoven". Dit konden zowel kleine woningen zijn, verlaten erven of boerderijen.

De opbrengst volgens het cijnsregister bedroeg in klinkende munt: 453 lut. (27), 14 copeken (28), 58 oude swarten (29), 16 oude groten (30), 2 sentruytslachen (31), 1 mijt (32), 1 oude aengelschen (33). Daarbij moest nog gevoegd worden in natura: 61 kapoenen of gesneden hanen. Een raming van de werkelijke waarde is wegens het gebrek aan de muntwaarde onmogelijk.

Door de voortdurende muntontwaarding, betekende de cijns, die eeuwigdurend voor een bepaald goed moest betaald worden, een steeds verkleinende last voor de cijns houder. Zo is het te verklaren dat de cijns van één bunder kon schommelen tussen 1/3 lut en 27 lut., tussen 1/4 en 5 kapoenen, tussen 1 en 5 oude swarten, tussen 1/2 en 4 oude groten.

De cijnzen voor de grondpercelen werden doorgaans steeds uitgedrukt in geldbedragen. Voor de erven werd gewoonlijk een gemengde cijns geëist, uitgedrukt in een geldsom en de levering van enkele kapoenen.

Aan het eind van het cijnsregister, op een bijgevoegd blad, had een latere 15e eeuwse schrijver een lijstje geschreven van de cijnzen die Art Bruyninx (1467) zelf voor sommige van zijn bezittingen in Brustem aan andere cijnshoven moest betalen:

"Ditz es der tgeys die Aert Bruninc schuldich es van sijnen goede op Sinte Stevens dacht. (34)

-Item inden hoof van Steyvoerdde (35) te Brustem 4 lut. ende cap. in sinte Stevens daghe ende 4 lut. in sinte Gertruden daghe van Duvenvoest hove (36).

-Item inder heren hof van sinte Lambrechts (37) lut. van Dovevoets hove.

-Item inden hof van Mere (38) 8 lut ende 7 virdel capoen in den hof des Joncheren van Hamele (39) voor eenen huse ghelegghen bij de oywe Ghelmen ende 8 lut. in sinte Ghertruden inden hoof van Mere.

-Item in sinte Stevens dach 1,5 lut. inden hoof van Mere van enen bamde ghelegghen tusschen Oyrdinghen ende Zepperen.

-Item op sinte Stevens daech 2 lut. inden hoof aen Brouc van 11 roeden ghelegghen bij den bampt voerss."

Art Bruyninx had ook leengoederen die voortkwamen van de Gulikse halfheer de Sombreffe:

"Dit sijen die leen goude die ich Art Bruijninx Robijnssoen haudende ben van minen joncker van Sombbereff" (40).

Dit omvatte gronden *"gheleghe tot den Wider (41) by de Capelstege"*, en *"ghelegghen ob die Kadsije achter Bruxken"* en nabij de tom, de Rijkelstraat en *"biden Moertel"*.

Hij had ook cijnsgoederen van de prins-bisschop: *"Dit sijen de leen goede mijns heren van Luke"*.

Verder betaalde de familie Bruyninx nog cijnzen aan *"den hof van Here" (42)*, *"Lodewic vander Borch (43)"*, en *"den heren van Bernsem" (44)* *"van enen hoefs tot biden Gasthues putte" (45)*.

Het woonhuis met de hoeve was een leen van de prins-bisschop van Luik. Daarbij hoorden 24 roeden akkerland aan de Hoogbeek en 14 roeden beemd aan de Vloedgracht. (46)

De familie Bruyninx was één der belangrijkste grootgrondbezitters van Brustem, maar zonder dat hieraan een belangrijke bron van inkomsten was verbonden.

Op 19 nov. 1429 oorkonden de meier en de laten van het Bruyninxhof dat er een ruiling was geschied tussen jonker Johan van Boxmeer en Lowich vander Borch (47).

Op 06 nov. 1441 oorkonden de meier en laten dat Lowich vander Borch een half bunder land verkocht had aan Heynken, weduwe van Hendrik Zeenbouts (48).

III.B.05.2. CIJNSHOF VAN BLOCQUERIEN

CIJNSHOF VANDER BIEST

In 1404 is er Johannes Abraens, die een leengoed van de prins-elect Jan van Beieren overlaat aan zijn zoon Abraham Abraens, alias vanden Blockerijen (01): *"Abraham Abraens alias Vanden Blockerijen relevavit omnia et singula bona que consuevit possidere Johannes quondam suus pater in territorio de Bruysten per obitum Johannes Abraens, sui patris"*

Vertaling: *"Abraham Abrahams, genaamd vanden Blockerijen heeft alles en de enkelvoudige goederen overgenomen, die Johannes, zijn vader, gewoon was te bezitten in het gebied van Brustem, na de dood van Johannes Abraens, zijn vader."*

Hieruit kunnen we afleiden dat de familienaam Abraens en vanden Blockerijen op dezelfde personen betrekking had.

Ook een Rutgereus Abraens kwam omstreeks die tijd in het bezit van een bunder grond in de coelgracht te Brustem (02): *"Rutgerues Abrahams relevavit unum bon. terre inter Bruysten et Rijkel "in den Coelgracht" per reportationem Johannes Nickmanne de Mervel qui relevavit idem per reportationem Rutgeri de Bruystem"*

Vertaling: *"Rutger Abraens verhiel een bunder grond tussen Brustem en Rijkel "in den Coelgracht" door overlating van Johannes Nickmanne van Meveren, die zelf had overgenomen van Rutger van Brustem"*.

In het hof van Kerst vanden Blockerijen, wiens naam vermeld werd in 1416 (03) vonden we: *"25 april 1416. De meier en laten van het hof van Kerst vander Blockerijen oorkonden dat Jan Koelstier uit Brustem aan de Begarden van St-Truiden een rente van een mud rogge verkocht heeft" (04)*

Deze oorkonde was op perkament en droeg de zegels van Kerst van Heysselt en Robijn van Schoele.

Zegel van Robijn van Schoele,

Een huismerk vergezeld in het schildhoofd van 2 zwarte kruisjes.

Op 08 okt. 1417 oorkonden de meier en de laten dat Jan Coninx alias Rupkens van Jan Brieder een stuk land heeft gekocht. Onder deze oorkonde hingen de zegels van Tayen vander Biest, Jan Bruyninx, de

zoon van Robinus, T.Taeyen, J.van Gisen en Hendrik van Joeck (05).

Zegel van T.Tayen

Zegel van Jan Bruyninx

In zilver een rode schuinbalk met op elke flank een zwarte vogel.

In goud 2 rode dwarsbalken en in een zilveren vrijkwartier een leeuw.

In 1447 troffen we te Brustem Johan vander Blocquerie aan als leenman (06).

Zegel van Johan vander Blocquerie,

Gevierendeeld: I in rood een gouden leeuw; II, III en IV van zilver en gedamasceerd.

Op 15 maart 1405 oorkonden meier en laten van het hof vander Biest dat Robijn vander Stockt 27 roeden land in erfpacht heeft gegeven aan het gasthuis van St-Truiden (07). Onderaan dit perkament hing een zegel van Herman vander Borgh.

Zegel van Herman vander Borgh

In zilver een blauw vrijkwartier beladen met een gouden leeuw.

Op 11 juli 1405 melden meier en laten dat een rente van 08 vat rogge teruggekocht werd ten voordele van het gasthuis. Hier zijn nog fragmenten zichtbaar van een zegel van Kestiaan Struven en Lambrecht Greve (07).

In 1417 troffen we als laat in het hof vander Biest een Coenraert vander Stockt aan (08).

Zegel van Coenraert vander Stockt,

Laat in het hof van vander Biest.

Doorsneden: I in rood een gouden kam; II in zilver drie zwarte merletten, geplaatst 2-1.

Op 06 maart 1475 oorkonden schout en schepenen van Brustem dat het hof van Blockerien, alias Biest, wegens niet-betaling van de cijns beslag heeft gelegd op goederen van Otte Vos. Deze oorkonde was op perkament (04). Hieruit veronderstellen we dat het laathof vander Blockerie en vander Biest hetzelfde geworden zijn (09).

III.B.05.2. **Cijnshof vander Blockerien** Bronnen

Cijnshof vander Biest

01.-Jan Grauwels.-"Leenregister van Jan van Beieren (1390-1413)" in O.L.V.L., 1981, blz.115, nr.1001.

02.-Idem, nr.1003.

03.-E.Houtman en J.Molemans.-"Cijnsregister van het Bruyninxhof te Brustem (1300)" in O.L.V.L., jrg.30, 1975, blz.242.

-Jan Grauwels.-a.w., blz.62, nr.447.

04.-R.A.H.-Gemeente Brustem-Oorkonden nr.2075.

05.-R.A.H.-Gemeente Brustem-Oorkonden nr.4.

06.-Francis Goole.-"Heraldische merkwaardigheden te Brustem" - III De schepen- en laatzegels. in O.L.V.L., jrg.30, 1975, blz.137 en 138.

07.-R.A.H.-Gemeente Brustem-Oorkonden nr.2074.

08.-Francis Goole.-a.w., blz.147.

09.-E.Houtman en J.Molemans.-a.w., blz.242. "*hof vander Biest of vander Blockerien*".

III.B.05.3.

HOF VAN GULIK

Ook de graven van Gulik, die halfheer van Brustem waren sedert ca. 1336, hadden een cijnshof.

'Item Johan Stedincht, regenoten.... thien raeproeden ende 6 voeten ende Jan(vlek) de cijns alleen, regenoten d'Onder-ste Dorp... achter ende de voetbogescuttershuys, 23 auden van sinen groten van sinen gesete, des heift hi gesat onder pande 6 roeden lants die hoven ende sgreven hof van Gulke'.

De hoeve van Johan Stedincht bevond zich aan de beekkant en de Bornstraat, dicht bij de burcht. In 1377 zou het hof van Gulik overgegaan zijn naar Gerard, heer van Heers.

III.B.05.4. CIJNSHOF VANDER BORCH

Dit laathof werd ook Borchgreven (burggraaf, slotvoogd) genaamd. Vander Borch was één van de zeven graven van Brustem (01), die hun leen ontvingen van de graaf van Loon. De familie bezat dezelfde status als de Bruyninxen. Eén van hun voorvaderen werd betiteld als ridder (02). Mogelijk stamden beide families af van Herman de Castello of vander Borch, maar waren de Bruyninxen de nazaten van Bruno de Castello of vander Borch.

In 1437 troffen we Loenie vander Borch aan als laat in het hof van Willem II van Alsteren, gezegd van Hamal (03), de Gulikse halfheer van Brustem. Verder was er een Herman vander Borch in 1473 als laat in het hof van Jute van Zelich, die met Aert of Arnoldus Bruyninx huwde (04). Ene Johan Loix vander Borch was in 1438 een leenman van de dorpsheer Willem II van Alsteren.

In het cijnsregister van Bruyninx staat vermeld dat Aert Bruyninx schuldig was *"op sinte Stevens daegh ... heeft her Moonen borchgreven"* (05)

Het cijnshof van Raas vander Borch werd vermeld in 1442: *"Op 17 maart 1442 toen meier en laten oorkonden dat Jacob Hoes een huis en hof kocht van Johan en Christiaen Alaerts uit Sint-Truiden"* (06).

Op 18 okt. 1456 vermeldden de meier en laten dat Gysbrecht Douvenvoets aan Geertruid Hasscharts een rente van 2 grijpen verkocht heeft.

Op 01 april 1475 oorkonden meier en laten dat Elisa, weduwe van Christiaen vande Blockerien goederen aan Willem vander Leene overdraagt. Deze Willem was laat in het hof van Willem van Waelhoven en had een zegel: in rood drie spoelen van zilver.

Zegel van Willem vander Leene

Laat in het hof van Willem van Waelhoven.

In rood 3 spoelen van zilver.

- 01.-K.J.Th.Janssen de Limpens.-"Leen- en laathoven in de Maaslandse territoria voor 1795", Maastricht, 1974, blz. 97.
- 02.-A.Hansay.-"Les fiefs du comté de Looz sous Englebert de la Marck (1361-1364)" in Bulletins de la Commission Royale d'Histoire, deel 74, 1905, blz.163. "*Jean van der Borch fait relief de 3 bonniers de terre arable à Brusthem par suite de la résignation de Louis, son père, chevalier*". (Johannes vander Borch verheft 3 bunder akkergrond te Brustem door de afstand ervan van Lodewijk, zijn vader, ridder). Lodewijk was een zoon van Herman van der Borch of Castello.
- 03.-Francis Goole.-"Heraldische merkwaardigheden te Brustem", III De Schepen- en laatzegels, in O.L.V.L., jrg.30, 1975, blz.137 en 138.
- 04.-E.Houtman en J.Molemans.-"Cijnsregister van het Bruyninxhof te Brustem (1300)", in O.L.V.L., jrg.30, 1975, blz. 243.
- 05.-Idem, blz.277, folio 14v°.
- 06.-R.A.H.-Gemeente Brustem-Oorkonden, nr.2076.

III.B.05.5. CIJNSHOF VAN MERE

of VAN BOXMEER

Het laathof van Mere, Meer of van Boxmeer te Brustem, was een leen van de leenzaal van Kuringen. Dit hof was in 1428 in het bezit van jonker van Mere, één van de 7 graven van Brustem (01). De goederen waren op Terstok gelegen.

We troffen een tekst aan uit het begin van de 15e eeuw (02). Het betrof een ridder Hubertus van Culenborch, heer van Meer, die gehuwd was met Elisabeth van Petersem, de dochter van Johannes van Petershem en tevens de kleindochter van Gerard, heer van Heers. Deze heer van Meer erfde te Brustem 16 bunder, 15 grote roeden en 19 kleine roeden na de dood van Elisabeth van Petersem. Maar zijn "Meer" was nabij Hoogstraten gelegen.

Een document van 20 sept. 1455 (03) vertelde dat Katlin Bruyninx, dochter van Robinus Bruyninx, huwde met een zekere Hubrecht van Kuylenborch. Misschien was deze persoon dezelfde als ridder Hubertus van Culenborch of een familielid van de heer van Meer bij Hoogstraten.

Op 22 nov. 1428 oorkonden meier en laten van het hof van Mere dat Johan Hessels aan Beate, weduwe van Johan Rouscharts een half bunder land verkoopt. Op de akte merkten we fragmenten van de zegels van Erasmus van Rijckel (04), Lodewijk vander Borch, Jan Loix, Gijsbrecht van Entbroeck en Wouter vande Beeck.

Zegel van Erasmus van Rijckel

*In goud een zwarte, roodgetongde
en genagelde leeuw.*

Zegel van Lodewijk vander Borch

*In zilver een blauw vrijkwartier,
beladen met een gouden schelp.*

Zegel van Jan Loix

In zilver 3 verkorte zwarte palen.

Zegel van Gijsbrecht van Entbroeck

*In zilver een blauwe draak, omgeven
van groen loof en overtopt met een
rode ster.*

In 1441 was Gilles Bruyninx, laat in het hof van Jan van Box- meer (05).

Zegel van Gilles Bruyninx

*In goud 2 rode dwarsbalken en in
een zilveren vrijkwartier 3 zwarte,
roodgetongde leeuwen.*

1.-K.J.Th.Janssen de Limpens.-"Leen- en laathovens in de Maaslandse Territoria voor 1795", Maastricht, 1974, blz. 96-97.

2.-Jan Grauwels.-"Cijnsregister van Jan van Beieren (1390-1413)", nr.1002, blz.115.

3.-R.A.H.-"Kleine familiearchieven", nr.201.

4.-Rave van Rijkkel was bijna zeker Erasmus van Rijkkel, heer van Saive, kanunnik van St-Lambertus en proost van de collegiale kerk van St-Bartholomeus te Luik. Hij was de zoon van Jan Bolle, heer van Rijkkel (+24.03.1413) en Margareta van Haccourt (+1428).

Zijn broer heette Jan Bolle, heer van Rijkkel (+1482), gehuwd met Jeanne de Fraignée (+08.09.1456).

Zijn zuster was Marie van Rijkkel, gehuwd met ridder Arnold heer van Stevoort. Na diens dood hertrouwde ze met Bertrand de la Bouverie.

Erasmus of Raes van Rijkkel overleed op 10 maart 1475. Hij had een natuurlijke zoon, Jan van Rijkkel, die heer werd van Saive.

-Er was later een andere Erasmus van Rijkkel (+24.12.1544), de kleinzoon van Jan Bolle van Rijkkel en Jeanne de Fraignée en de oudste zoon van Jan Bolle van Rijkkel (+1486) en Jeanne van Kerkom.

Deze Erasmus was heer van Rijkkel en van Lexhy. Hij huwde met Adrienne van Printhaghen.

5.-J.Th.De Raadt.-"Sceaux armoriés des Pays Bas et des Pays avoisinants", deel III, Brussel, 1900, blz.342-343.

III.B.05.6. HOF VAN ALSTEREN of HAMAL

Het cijnshof van Alsteren, gezegd van Hamal, ontstond nadat Willem II van Sombrefe de helft van Brustem in 1424 verkocht aan Willem II van Alsteren, heer van Hamal. Het was dus de voortzetting van het hof van Sombrefe.

Als meier en laten van het hof van Alsteren of van Hamal te Brustem troffen we in 1438 aan:

- van Steynvoerde Willem

Meier in het hof van Willem II van Alsteren.

In goud 4 rode dwarsbalken met in een linksgeplaatst zilveren vrijkwartier een zwarte ster.

- vander Borch Loenie

Laat in het hof van Willem II van Alsteren.

In zilver een blauw vrijkwartier, beladen met een gouden schelp.

- van Gerbotsrode Robin

Laat in het hof van Willem II van Alsteren.

Gedeeld: I in zilver 3 rode spitsruit. II in rood een zilveren leeuw.

- Loix Johan

Laat in het hof van Willem II van Alsteren.

In zilver 3 verkorte palen.

Het zegel van meier Willem van Steynvoerde was een variante van het

wapen van de graven van Loon, van wie de familie van Steynvoerde of van Stevoort zou afstammen.

We troffen de naam "Willems van Steynvoerde" aan op 21 juni 1391 in de verkoop van een beemd van 23 grote roeden op Terstok in de Keelband door Claes van Eyncbruich en Johan Otten aan de commanderij van Bernissem. Dit gebeurde voor schout Peter Wisselere en de schepenen van Brustem. Deze beemd was

"uyt den have her Willems van Steynvoerde" (01).

Willem van Steynvoerde was reeds meier in 1401 toen het cijnshof nog toeoorde aan de familie van Sombrefte. Hij bleef meier of richter tot 1449.

"Op 14 mei 1449 oorkonden de meier en laten van het hof van Alsteren, dat Gijsbrecht Ogerue en Willem Spapen aan Oste Tsroets, zoon van Wouter, een erfweg hebben verkocht" (02)

In 1460 was Wouter van Neerhem meier in het hof van Willem III van Alsteren.

- van Neerhem Wouter

In zilver 3 verkorte palen.

In 1460 traden de volgende personen op als laten van het hof van Alsteren, gezegd van Hamal:

- *Kaken Godevaert*

Schepen van de justitie te Brustem.

- *Pasmans Christiaen*

In rood een handbijl van zilver, rechtsschuin geplaatst.

- *Vrancken Dirick*

In goud een gekroonde zwarte leeuw.

Aert Bruyninx was op St-Stevensdag schuldig " 7 virdel cappoen in den hof der joncheren van Hamale van eenen huse gheleghen bij de oywe Ghelmen" (03).

Bronnen

01.-R.A.M.-Fonds Altenbiesen, Bernissem: Brustem, schepenen van de vrijheid; 2& juni 1391.

02.-R.A.H.-Gemeente Brustem-Oorkonden nr.2073.

03.-E.Houtman en J.Molemans.-"Cijnsregister van het Bruyninxhof te Brustem (1300)" in O.L.V.L., jrg.30, 1975, blz.276, folio 14v°.

III.B.05.7. HOF VAN STEVOORT

HOF VAN MARIA-TEN-TROON

In het register van het Bruyninxhof lezen we: *"Item enden hoof van Steivoerde 3 lut. ende 2 cap. sente Sthevens daghe ende 3 lut. te half merte van enen ghedelte hier over" (01).*

Iemand vulde na 1434 aan: *"Dits nu den hof vanden Troone, gelate bij testamente Joffrouw Rampartz van Stevorde" (01).*

We vonden ook nog volgende tekst uit de 14e eeuw: *"Item die van der Syker van Sintruden (02), 6 lut. van 16 roeden lants die ghelegghen sijn tusschen Brusteme ende Rikele."*

Later werd hier bijgeschreven: *"laet Kerstiaen van Steyverde ende dit lant ligt int Rijkelveld op de Haechbeke, regenote de Bisscop van Luijck ende tgasthuys van Brustem" (03).*

Hier werd *"laet Kerstiaen van Steyverde"* genoemd. Hij moest in naam van een kerkelijke instelling, hier de leprozerij van Ziekeren, de leenverheffing en leenhulde doen. Omdat kerkelijke instellingen juridisch nooit stierven zou de leenheer anders de opbrengsten van de "dode hand" moeten missen. Om dit te vermijden werd het leen zagezegd op naam gezet van een leek of *"een stervelic laet"*, bij wiens overlijden een andere leek aangeduid werd, die dan opnieuw de leenhulde en de aan de verheffing verbonden rechten moest betalen.

In 1401 was het hof van Willem van Steyvoorde samengesteld uit o.a. meier Libertus van Broechem en laat Henricus Zas. In 1403 was Robinus Bruyninx laat in het hof van Steyvoorde.

- van Broechem Libertus

*In een leeuw van,
gekroond van*

- Zas Henricus

*In goud een kruis van vair vergezeld
in het 1ste en 2de kwartier van een
breedarmig rood kruisje (04).*

Aert Bruyninx was schuldig *"inden hoof van Steyvoerdde te Brustem
4 lut. ende cap. in sinte Stevens daghe ende 4 lut. in sinte Gertruden
daghe van Duvenvoest hove"* (05)

Ridder Lodewijk van Loon, heer van Horpmael, kwam in het bezit van de goederen van Dirk van Horn en Altena, heer van Kortessem. Hij verkocht op 18 juni 1369 goederen aan Willem en Aerdt van Steyvoort. Hij verpandde hun ook de helft van het goed van Horpmael voor 700 gulden (06).

Ridder Jan van Crayenhem, heer van Grobbendonck, stichter der priorij der Reguliere Kanunniken van de H. Augustinus, gekend onder de naam O.L.Vrouw ten Troon, huwde een edele vrouw van 't graafschap Loon, Joanna van Steyvoert. Zij was Vrouwe van Hadelingen (Kerkom) en bezat een hof en goederen te Velm. Ze stamde af van een adellijk geslacht dat de heerlijkheid Stevoort in leen hield van de graaf van Loon. Waarschijnlijk was dit echtpaar ook de stichter in 1428 te Brustem van het *"clooster van Sint-Jans, geheeten Sint-Luciendael"* in Sint-Truiden. Het was eveneens een klooster van reguliere kanunnikessen van Sint-Augustinus (07).

De ridder overleed op 17 mei 1430, maar in de jaren 1433 en 1434 schonk zijn weduwe Joanna van Steyvoert nog aanzienlijke goederen aan de priorij van O.L.Vrouw-ten-Troon. Toen ze in juli 1434 haar hof te Hadelingen aan de broeders van O.L.Vrouw ten-Troon vermaakte, bezat deze priorij in het graafschap Loon een laathof met meier en gezworen laten. Nadien schonk ze gans haar vermogen aan het klooster en overleed op 23 maart 1438 (08).

Het rijksarchief te Hasselt bezit een oorkonde van 29 april 1476 (09): *"Juffrouw Rampartz van Stevorde liet door testament haar bezittingen, die waarschijnlijk het oude hof van Stevoort te Brustem omvatte, over aan een klooster te Herentals"*

Zo kreeg het cijnshof van Steyvoerde nu de naam *"Cijnshof van het klooster van Marie-ten-Troon in Herentals"*

In 1441 was Gillis Bruyninx laat in het cijnshof Marie-ten-Troon (10). Hij was een zoon van Robinus en overleed omstreeks 1455 en had twee natuurlijke kinderen: Margriete, gehuwd met Willem van Bruxken, en Ghielisken.

- Gillis Bruyninx

*In goud twee rode dwarsbalken en in
een zilveren vrijkwartier drie zwarte
roodgetongde leeuwen*

III.B.05.7. **Hof van Stevoort** Bronnen.

Hof van Maria-ten-Troon

01.-E.Houtman en J.Molemans.-"Cijnsregister van het Bruyninx-
hof te Brustem (1300)" in O.L.V.L., jrg.30, 1975, blz.281,
folio 16r°.

02.-Syker van Sintruden = de leprozerij Ter Ziekeren.

03.-E.Houtman en J.Molemans.-a.w., blz.269, folio 10r°.

04.-Francis Goole.-"Schepen- en laatzegels", in O.L.V.L.,
jrg.30, 1975, blz.136-148.

05.-E.Houtman en J.Molemans.-a.w., blz.277, folio 14v°.

06.-J.Paquay.-"De edele Joanna van Steyvoert", in Limburg,
april 1936, blz.181-185.

07.-E.Houtman en J.Molemans.-a.w., blz. 271, voetnoot 232.

08.-Floris Prims.-"Grobendonck. Ten Toon", in Campinia sacra,
II, blz.45-55.

09.-R.A.H.-Gemeente Brustem-Oorkonden nr.2085.

10.-J.Th.De Raadt.-"Sceaux armoiries des pays Bas et de Pays
avoisnants", deel III, Brussel, 1900, blz.342-343.

III.B.05.8. HOF AEN BROUC

In het cijnsregister van het Bruyninxhof lazen we dat Aert Bruyninx schuldig was aan het laathof "Aen Brouc": *"Item op sinte Stevens daech 2 lut. inden hoof aen Brouc van 11 roeden gheleghen bij den bampst voers" (01).*

Bronnen

01.-E.Houtman en J.Molemans.-"Cijnsregister van het Bruyninxhof te Brustem (1300)" in O.L.V.L., jrg.30, 1975, blz.277, folio 14v°.

III.B.05.9. CIJNSHOF VAN AVERBODE

De abdij van Averbode bezat te Brustem goederen, want op 19 febr. 1297 herinnerde Arnold V, graaf van Loon (1279-1323), (01) aan de stichtingsakte van Averbode door Arnold II (1125-1139) van 1135 en hij bekrachtigde de bezittingen van deze abdij te Brustem.

Brustem was evenals Borgloon, Hasselt, Bilzen, Stokkem, Kolmont, Bree, Maaseik en Montenaken een domaniaal centrum. De aan de heer verschuldigde opbrengsten in natura moesten naar deze centra gebracht worden. Zo weten we uit een oorkonde van 1295 dat de abdij van Averbode aan de prior van Hellingsfoort (Helshoven onder Hoepertingen) (02), 2 bunders grond, nevens hun huis gelegen, in pacht gaf voor 3 mudden rogge, jaarlijks in Brustem te leveren.

Als laten van het cijnshof van Averbode troffen we in 1472 aan (03)
:

- Johan van Bruxken

In goud 3 rode spitsruiten.

- Art van Gelmen

In rood een zilveren bijl als dwarsbalk geplaatst.

- Lowick Loycx

Een groen schild met in het schildhoofd van zilver een rode ster.

We lazen ook een tekst waaruit bleek dat de abt van Averbode gronden had op "*Dobeke int Rijkvelvt*": "*Item Johan van Kerckem, 1 cop. van 12 roeden lants die ghelegen sijn op Dobeke int Rijkvelvt, regenote Johan van Sintruden op deen sijde, ende des abts van Everbore op*

dandre sijde"

"Item Rubrecht Lumbarts, 1 swarten van 12 roeden lants die ligghen op die Obeke int Rijkelvelt, regenoet der abt van Everbode, die Jofurouwen Nesen waren vander Borcht"

III.B.05.9. **Cijnshof van Averbode** Bronnen.

01.-Arnold V, graaf van Loon 1279-1323, z.v. graaf Jan van Loon en Mechtildis van Gulik, d.v. graaf Willem IV van Gulik (+1278).

Arnold V huwde met Margareta van Vianden.

In 1299, na het overlijden van zijn oom Lodewijk V van Chiny, werd Arnold ook graaf van Chiny. Hij bestuurde Loon gedurende 44 jaar, had 8 wettige kinderen en 2 bastaarden. Vijf van zijn zonen traden in de Duitse ridderorde.

In 1302 deed Gwijde van Dampierre, graaf van Vlaanderen, beroep op de Loonse graaf om hem te steunen tegen de Franse koning.

Na de vrede van Fexhe in 1316 werd Arnold voogd van de stad Luik, wat een bron van inkomsten betekende.

In 1313 stond hij het graafschap Chiny af aan zijn zoon Lodewijk en in 1323 deed hij voortijdig afstand van het graafschap Loon. Hij overleed in 1328 en werd te Averbode begraven.

02.-In het cijnsregister van het Bruyninxhof troffen we aan:

*"5 roeden lants die ligghen ane die Tomme van Brustem, regenote die ter Tommen opgaet ende de strate die na Hel- lis-
vort voert in Drijbeeck"*

Hellisvort, was een plaats te Gelmen (cfr. E.Ulrix en J. Paquay.-"Zuidlimburgse plaatsnamen", Toponymica IV, Leuven-Brussel, 1932, blz.19.

Voort = "doowaadbare plaats (later brug)" en een helle = "laagte, diepte" op de Drijbeeck.

Hier werd alleszins het gehucht Helshoven bedoeld te Hoepertingen, dat naast de Romeinseweg lag.

03.-Francis Goole.-"Schepen- en laatzegels", in O.L.V.L., jrg. 30, 1975, blz.140.

III.B.05.10. HOF VAN ST-LAMBRECHT

Dit was het cijnshof van het St-Lambertuskapittel van Luik.
In het leenregister van de graaf van Loon tijdens de regering van de Luikse prins-bisschop Engelbert van der Marck (1361-1364) troffen we aan (01): *"Rene de Goer, chanoine de Liège, fait relief de 13 bonniers de terre arable..... sis à Brusthem"*

In het leenregister van prins-bisschop Arnold van Hoorn (02), die regeerde van 1379 tot 1389 lazen we in verband met Brustem: *Blz.55. "Johannes dictus vander Borch de Bruystem relevavit ibidem I mansionem cum suis appenditiis jacentem in villa seu libertate de Bruystem prout dominus Ludovicus vander Borch eam dum vixit possidere consuievit"*.

Vertaling: *"Johannes, genoemd vander Borch van Brustem erfde op dezelfde plaats een huis met toebehoren gelegen in het dorp of vrijheid Brustem, zoals de heer Lodewijk vander Borch bezat tijdens zijn leven"*.

Blz.81. "Bona pertinentes ad mansionem Johannis de Castro cum suis appenditiis in villa de Bruystem".

Vertaling: *"De goederen behorend tot het huis van Johannes de Castro of vander Borch met het aangrenzend goed in het dorp van Brustem"*.

Blz.86. "Genoel de Elderen relevavit Leodii 23 februarii 1380 unam dimidiam partem de uno molendino situato in libertate de Bruystem cum suis pertinentibus per reportationem Johannes dicti vander Borch de Bruystem".

Vertaling: *"Genoel van Elderen erfde te Luik op 23 februari 1380 een halve molen met toebehoren, gelegen in de vrijheid Brustem, door de overdracht van genoemde Johannes vander Borch van Brustem"*.
Dit was de "bovenste molen" in de Beling.

Blz.87. "Johannes de Nuys, scabini Sancti Trudonis, relevavit dimidium molendinum jacens in Bruystem apud pontem lapideum. Feodem de Loon".

Vertaling: *"Johannes van Nuys, schepen van St-Truiden, erfde een halve molen gelegen in Brustem nabij de stenen brug. Leen van Loon"*.

We weten dat dit de molen in de Geelstraat was, omdat de weg ernaast de Stenenbrugstraat werd genoemd.

Blz.93. "Ludovicus de Castro, commarans in Bruystem, relevavit ibidem unam assisiam jacentem in Bruystem".

Vertaling: *"Lodewijk de Castro of vander Borch, verblijvend in Brustem, erfde op dezelfde plaats een goed gelegen in Brustem"*

Blz.93. "Johannes dictus Kelner de Bruystem relevavit ibidem unam assisiam jacentem in Bruystem in loco dicto Putesteghen"

Vertaling: *"Genoemde Johannes Kelner van Brustem erfde een goed"*

gelegen in Brustem op de plaats genoemd Putsteeg".

In het cijnsregister van het Bruyninxhof lezen we:

"1 cop. van ghewere van 1 hohove (sic) die ghelegen ane Wouters ver Johannens aenden Putte, regenote de strate gaende van Doverste Dorp na Ordingen achter Willems van Muysen goet, re- genote den Bogart ende Jan van de Blockerien" (03)

Blz.135. "Godefridus de Marka alias de Lapidea Domo relevavit mensis augusti die XXII (1386) unam bonuarium cum dimidio pra- ti situm in libertate de Brusteym juxta pratum domini Ludovici vander Borch, militis, vigore legati et testamenti dimini qu- ondam Engelberti de Marka, militis, ejus avunculi" (04)

Vertaling: "Godfried van Marka, anders genoemd Vandersteen of Vansteenhuse, erfde op 22 augustus 1386 een bunder grond met een weide, nabij de weide van de heer Lodewijk vander Borch, ridder, bij legaat (05) en testament van wijlen de heer Engelbert van der Marck, ridder, zijn overleden oom".

Engelbert van der Marck, oom van Godfried, was schout te Montenaken: "Sire Englebert de la Marck, chevalier, écoutète de Montenaeken, fait relief de 2 bonniers de terre dans la Franchise de Brusthem, près des biens de Louis van den Borch, chevalier" (06).

In het leenregister van de prins-elect Jan van Beieren 1390-1413 te Kuringen stond vermeld voor het jaar 1391 (07):

Nr.307: dat Nikolaas H.Bollen van Brustem op 26 juni het goed Korpt nabij Herk verhief.

Nr.308: dat Willem zoon van Theodoricus van Brustem 7 roeden verhief in Huedingen bij Kerkom.

Nr.309: dat Hendrik Cuylstirs 10 roeden verhief te Muizen nabij Kerkom.

Nr.310: dat Herman de Castro of vander Borch 6 bunder land verhief, liggend in het gebied van Brustem tussen het gebouw van de genoemde Herman en de tumulus van Brustem.

Nr.314: dat Johannes de Castro of vander Borch een huis met aanhankelijkheden erfde in de vrijheid Brustem, zoals de heer Lodewijk vander Borch, zijn vader zaliger, in zijn bezit had.

In het jaar 1393 troffen we aan:

Nr.408: dat Bruno, de zoon van Johannes vander Borch zaliger, op 4 augustus een verblijf met toebehoren erfde in de vrijheid Brustem, zoals de heer Lodewijk, wijlen zijn grootvader, bezat en dit door de dood van de genoemde wijlen Johannes, zijn vader. Bij deze overdracht was de halfheer van Brustem, Henri van Diepenbeek, aanwezig.

Nr.409: dat Laurentius Vander Greyn van Weert een huis erfde, dat ooit toebehoorde aan de heer Lodewijk vander Borch, met grond ter grootte van 1 1/2 bunder, en gelegen in een groter domein van ongeveer 6 1/2 bunder, genaamd "die Belke", door de nalatenschap van

Bruno, zoon van wijlen Johannes vander Borch.

Voor 14 gulden, genoemd Franse franken, die elk jaar moesten betaald worden aan Laurentius of zijn erfgenamen in de stad Luik, kregen de erfgenamen van Bruno de eeuwige uitbating van deze goederen.

Nr.410 behandelde weer de overdracht van deze gronden.

Voor het jaar 1395 troffen we aan:

Nr.415: dat Lodewijk de Castro of vander Borch, schepen van Brustem, zoon van wijlen Lodewijk vander Borch, op 25 december een bezitting erfde gelegen te Brustem, tussen het huis van heer Daniel en een moeras, door de dood van wijlen de genaamde Lodewijk, zijn vader, en de heer Jan Van Beieren verklaarde dat hij het testament van Johannes, zijn broer, niet goedkeurde.

Nr.421: dat Hendrik Fabri, maarschalk van Brustem, op 8 maart een woning op de plaats "ter Eelst", nabij Wustherk, verhief.

In 1400 noteerden we:

Nr.441: dat Johan, eens zoon van Hendrik Cuylstirs van Brustem, een verheffing deed op 13 maart van 10 grote roeden grond liggend nabij Muizen, door het overlijden van wijlen zijn vader, genaamd Hendrik.

In 1403 lazen we:

Nr.454: dat Bartholomeus Vander Beke junior, stedeling uit St-Truiden, op 31 januari, een stuk akkergrond, 3 bunder en 16 roeden, verhief. Deze grond lag boven de weg die leidde van Brustem naar St-Truiden, op de plaats genaamd "Hechgelken".

De laatste akte van dit leenregister werd in 1413 afgehandeld:

Nr.542: dat Robinus Bruyninx van Brustem op 08 maart, 2 bunder akkergrond, gelegen nabij "Cachiam", 56 roeden akkergrond, gelegen tussen Brustem en Rijkel, en een bunder nabij de tomben, verhief, door het overlijden van Aleydis, dochter van wijlen Arnold Bruninx, zijn zuster.

Alle voorgaande akten stonden in het eerste deel van het leenregister, dat vooral woningen en akkergronden bevatte. Het tweede deel was ingedeeld per gebied en bevatte enkel kleine percelen en onbebouwde gronden. We vonden achtereen 12 leenverheffingen voor Brustem:

Nr.996: Lodewijk vander Borch of de Castro, schepen van Brustem, (08) verhief 5 bunder grond in 3 stukken tussen het dorp en de tomben (09), door overdracht van Herman, zijn vader.

Hier sprak men van schepen Lodewijk als zoon van Herman. In nr.415

had men het over schepen Lodewijk, zoon van Lodewijk en tevens broer van Johannes.

Nr.997: Lambertus Gerve van Brustem verhuurde 2 bunder grond boven de weg "*Commestraat*" (10), door de overdracht van Johannes de Castro of vander Borch en Bruno, zijn zoon, en de ver- noemde Johannes en Bruno erkenden aan de vrouw van Johannes de Castro of vander Borch, de census en kapoenen (11), die dezelfde in bezit hadden van de graaf van Loon.

Nr.998: Willem Loirman uit St-Truiden verhuurde 1 1/2 bunder grond nabij de tomben van Brustem, die hij kreeg van Bruno de Castro.

Nr.999: Renaat van Beethoven verhuurde met een betaling van 14 Franse franken het erf en de woning met aanhankelijkheden, vroeger van Lodewijk de Castro of vander Borch, ter grootte van 1 1/2 bunder en ook zekere andere grond, genaamd "*die Beck*", in een gebied van ongeveer 6 1/2 bunder ernaast, door de teruggave van Laurent Vanden Greyn.

Nr.1000: Arnold Baekhoven uit St-Truiden verhuurde 24 roeden grond te Brustem aan de "*Beke*", na de dood van Johannes, zijn vader.

Nr.1001: Abraham Abraens alias Vanden Blockerijen erfde alle goederen die Johannes, zijn vader, bezat in het gebied van Brustem, na de dood van Johannes Abraens, zijn vader.

Abraens en Vanden Blockerijen doelden op dezelfde familie.

Nr.1002: De heer Hubert van Culenborch, ridder, heer van Meer en de moeder van de dame Elisabeth, zijn bedgenote, (*sue con- thoralis*) dochter van de heer Johannes van Petersem, verhuurde 16 bunder en 15 grote roeden en 19 kleine roeden, ook 51 kapoenen, 2 witte hennen en 51 solden, 14 denieren en 2 obolen in het gebied van Brustem, ook 18 solden en 8 denieren onder de stad St-Truiden, na de dood van de heer Gerard, heer van Heers, ridder, en dan van dame Elisabeth.

Nr.1003: Rutgereus Abraens verhuurde een bunder grond tussen Brustem en Rijkel "*in den Coelgracht*" door overlating door Johannes Nickmanne van Molveren, die zelf had overgenomen van Rutger van Brustem.

Nr.1004: Bruno Robijns verhuurde een woning met hof, ter grootte van 15 roeden bij Brustem aan de kant tegen het hospitaal en naast het erf van Johannes van Wellen, ook 24 roeden grond tussen Rijkel en Brustem op de plaats genaamd "*Lobeke*", en 14 roeden weide nabij Brustem door de overlating van Johannes van Elcht, die Walter Stas vroeger in bezit had.

Nr.1005: Hendrik van Bekkevoort verhuurde 1 1/2 bunder weide nabij de weide van de heer Lodewijk vander Borch, ridder, door de nalatenschap van Godfried van Marcka, genaamd Vandersteen of vanden Steenhuse.

Nr.1006: Johannes Nickmans verhuurde 2 bunder grond in het rechtsgebied van Brustem naast de goederen genaamd "*Wilkarts*" en een gemeenteweg, door overdracht van Arnold Boudens.

Nr.1007: Johannes Reyners uit Rijkel verhuurde 1 1/2 bunder grond

tussen Brustem en de tomben door de nalatenschap van Theodoor Loirman uit St-Truiden.

Op 01 juni 1482 oorkonden de schout en de schepenen van het cijnshof van de prins-bisschop dat Merten Vastrarts alias Mertens van Ordingen een rente van 6 vat rogge verheft na de dood van zijn ouders (12).

III.B.05.10. **Cijnshof van Sint Lambrecht** Bronnen.

01.-A.Hansay.-"Les fiefs du comté de Looz sous Englebert de la Marck 1361-1364", in BCRH, deel 74, 1905, blz.163.

02.-"Leenregister van Arnold van Hoorne 1379-1389", in O.L.V.L., 1981, jrg.36.

03.-E.Houtman en J.Molemans.-"Cijnsregister van het Bruyninhof te Brustem (1300)", in O.L.V.L., jrg.30, 1975, blz. 252, 2v°.

04.-Camille de Borman.-"Le livre des fiefs du comté de Looz sous Jean d'Arckel", Brussel, 1875, blz.254.

05.-Legaat = bedrag dat of goederen die iemand die geen erfgenaam is volgens een testament krijgt.

06.-A.Hansay.-a.w., blz.163.

07.-Jan Grauwels.-"Leenregister van Jan van Beieren (1390-1413)", in O.L.V.L., 1981, blz.56 enz.

08.-Een Ludovicus de Castro, schepen van Brustem, was gehuwd met Maria van Mettekoven.

09.-Men schreef "tombas". Het is goed mogelijk dat er in de Middeleeuwen meer dan één tumulus zichtbaar was te Brustem.

10.-"Commestraat" zal wel gelegen zijn in de kompbeemden, langs de grens met Ordingen. Er was ook een straat "van de wintmolen naer de Kombempt".

11.-Kapoenen waren gesneden hanen.

12.-R.A.H.-Gemeente Brustem-oorkonden I.M.S. nr.2082.

III.B.05.11. HOF VAN HORPMAAL

Het hof van Horpmaal kreeg zijn naam nadat de heer van Horpmael, Lodewijk van Loon, een natuurlijke zoon van de graaf van Loon Lodewijk IV, in het bezit kwam te Brustem van de goederen van Dirk van Horn en Altena, heer van Kortessem. Hij verkocht op 18 juni 1369 een gedeelte van zijn bezittingen aan Willem en Aert van Steyvoort en verpandde hen de andere helft voor een bedrag van 700 gulden. Gerard, heer van Heers, kocht in 1390 de helft van het goed van Horpmaal. Diens erfgenamen kwamen vanaf 1477 in het bezit van de hele heerlijkheid Horpmaal (01).

In het cijnsregister van het Bruyninxhof lezen we op folio 16 (02):
"Inden hof van Horpmael aen Henric Menten"

Verder in voetnoot 287: *"Hof van Horpmael, laathof van Horpmaal te Brustem, in 1423 in het bezit van Loywic van Horpmael"*

Op 09 nov. 1423 vermeldde dit cijnshof (03): *"De meier en laten van het hof van Low. van Horpmaal oorkonden dat Jan Loywicx sr. aan Jan Raesgaerts uit Sint-Truiden 26 roeden land verkoopt"*.

Aan deze oorkonde hingen de zegels van de laten Robin van Gherbotsrode en Rave van Rijkel.

Robin van Gherbotsrode

Erasmus van Rijkel

Gedeeld: I in zilver 3 rode In goud een zwarte, rood-
spitsruiten. getongde en genagelde
II in rood een zilveren leeuw.
leeuw.

Bronnen.

01.-J.Paquay.-"De edele Joanna van Steyvoort", in Limburg, april 1936, blz.181-185.

02.-E.Houtman en J.Molemans.-"Cijnsregister van het Bruyninxhof te Brustem (1300)" in O.L.V.L., jrg.30, 1975, blz. 280, folio 16r°.

03.-R.A.H.-Gemeente Brustem-Oorkonden: Hof van Horpmaal I.M.S. nr.2079.

III.B.05.12. HOF VAN HEERS

Dit hof bestond zeker te Brustem in 1392. Voor de schout en de scepnen van de vrijheid Brustem en voor het hof van Heers te Brustem verklaarden Art Sadelere en Lambrecht van Here, inwoners van Brustem, op 17 maart 1392 dat zij de erfcijs, die Kateline, dochter van wijlen Daengel vander Borch, non te Herkenrode, gekocht had op 14 nov. 1338 van Lambrecht Stas van Wouteringen, zullen betalen met de huidige waarde van het geld (01).

Deze akte werd geschreven op een perkament van 19,50 cm hoog en 22 cm breed en met een bladspiegel van 7 x 12,50 cm. Het werd nadien met een dubbele perkamenten strook vastgemaakt aan het perkament uit november 1338.

"Cont siin allen luden, dat voer ons, scoutet ende scepenen der vriheyt van Brusteme, Comen siin ende in propere persoene ghestaen Eersaeme ende bescheydene persone, te wetenen joffrouwe Yde vander Borch van Brusteme, conventuael joffrouwe te Herkenrode, op die een side Ende Art Sadelere ende Lambrecht van Here, wonende te Brusteme, op die andere side Welighe Art ende Lambrecht voer ons ende voer den hoef van Here te Brusteme hebben becant der vorscreven joffrouwen Yden als oedeneghen tzeys als si joffrouwen Yde vorscreven in horen brief ghecleert daer dese brief doer ghesteken es, openbaer sculdich

siin voer den selven tzeys jaerlix te betalene voer elken auden groeten alsoe vele als der lant here bennen den dorpe van Brusteme voer elken auden groeten sal ophauden (02) erffelic der selver joffrouwen Yden ende horen naecoemelinghen ende te eweghen daghen. En weligher saken wareyt Soe hebben wij, scoutz ende scepenen, onsen ghemeynen zeghel ons scepens stoels te beden der partiden ende elken suprascrevenpartien, te wetenen Yde ende beden die van negligentie ghescreven siin.

Ghescreven inden jaere Ons Heren M CCC twe ende neghentich, in Merte des xvij daechs" (03)

Bronnen.

01.-Joseph Moors.-"De oorkondentaal in Belgisch-Limburg van circa 1350 tot 1400", blz.89.

02.-d.w.z.: de rente zal betaald worden met de waarde, die het geld heeft bij de betaling, niet met de waarde van de tijd van het opstellen van de overeenkomst.

03.-R.A.H.-Fonds Herkenrode, abdij.

III.B.05.13. CIJNSHOF VAN PETERSEM

We troffen een akte aan van 20 okt. 1399, waarin Jan van der Stocht voor het cijnshof van de abdis van Petersem te Brustem erkent dat hij aan de abdij van St-Truiden een jaarlijkse rente moet betalen voor zijn erfgoed (01): *"Wy, Art vander Borch, Meyere onser Eerwerdegheer Vrouwen van Pietersim en hoeren ghesworen laet Hof tot Brustem, Loywyc der Scheepen, Kerstiaen Struven, Ghilis Caken ende Rutgher der Briedere, late des voorscreven hoefs, doen gruete aen onsen here met kennisse der saken hi onder ghescreven.*

So wy daer omme voer ons als voer hof sijn comen eersame wise ende bescheyden heren, her Lambrecht van Aelst, proest (02), ende her Roebijn 's Rijcs, moninch des cloesters van Sintruden, met Henric Stas, hoeren verleende momboer van ons hoefs wegghen, in name ende tot orbere Sinte Eelsbeenen altaer ghelegghen in dat vorscreven cloester. En spraken ane erfgoede Jans van der Stocht ghelegghen tot Brustem bi goede die kindere Hastarts, op die een side, ende Arts van Ghelinen, op die ander side, ende seyden dat dat vorscreven erve ende ghelegghen den vorscreven altare sculdich were te twee tiden alle jare sesteen aude groete ende eenen halven, payen ghelijch dat der hof here niempt voer den auden groeten.

Der vorscreven Jan quam voer oeghen voer ons vorscreven, Meyere ende laten, en cande en lide dat hi sculdich were den vorscreven altaer op Sinte Johan's dach Baptisten achte ende eenen halven auden groeten. Ende op Sinte Remeys dach achte aude groete oft twee Brabans scaelgen daer voere inder werden dat si nu gaen op daet des briefs oft in anderen goeden paymente. Ende wert dat sake dat die vorscreven scaelgen verghinghen ocht lichden ende meeter niet ende vonde, so sal der vorscreven Jan moeghen gheven voer elken auden groeten vijftien aude swerte oft alsomer te denen tyde heffen sal dat meeste paers van geesteleken goede in die vorscreven vriheyte van Brustem voer den auden groeten ende daer mede soude hi volstaen. Ende dese vorscreven kinisse ende condicien woerden in onser hoeden ghelacht ter beeden beyde der partien.

Ende daer wy ons recht ane hebben ende beyde de partien hiesschens brieve ende baden ons dat wy dese vorscreven condicie op hon wouden zieghelen.

En ghetughenisse der waerheyte der saken vorscreven hebben wy, Aert, als meyer, Lodewijch, Kerstiaen ende Ghilis (03), als late voer onsen myede gheselle te sinre beden ende beyde der partien onse propere zieghele hi aen ghehanghen.

Gheschiet inde jare Ons Heren dusentich driehondertich neghentich ende neghene, inder maent van October des twintochte daechs".

Het perkament was voorzien van 2 gave zegels en een beschadigd zegel van donkerbruin was aan dubbele perkamenten stroken. Vermits ze met 4 waren om hun zegel aan de akte te hangen, is er een zegel verdwenen.

Bronnen.

- 01.-R.A.H.-Fonds St-Truiden, Abdij. Akte van 20 okt. 1399.
- 02.-"Proest Lambrecht van Aelst" was waarschijnlijk Lambrecht Pulinck, ook Loix genaamd, die rector was van de Kapel van Nerum.
- 03.-De laatzegels waren van: Art vander Borch, meier; Lodewijk schepen; Kerstiaen Struven en Ghilis Caken.